

Barndom på Nihøjevej fra 1919 og nogle år frem - og historien om en gedefamilie på afveje

Skrevet omkring 1975 af Søren Peter Sørensen, født 1919, søn af vejmand og amatørarkæolog Ingeman Sørensen og hustru Jørgine

På dette billede fra omkring 1960 ses huset, hvor Søren Peter Sørensen fødtes 1919, yderst til højre

Året efter 1. verdenskrig hærgede den frygtede såkaldte spanske syge hele landet på det voldsomste. Heller ikke min fødeby Øster Hornum undgik sin skæbne. I mange hjem lå hele familier sengs og var ”spansk”, som man udtrykte det på den tid. Heller ikke det lille hjem bag Anders Vævers gård gik ram forbi. Mor var lige stået op af sengen efter at have ligget ”spansk” nogen tid. Som følge deraf forrykkede det min ankomst til denne verden vel en måned eller halvandet

frem. Ingen havde regnet med, at et sådant for tidligt født elendigt lille skravl, lodden som en mus over hele kroppen, som far senere udtrykte det, kunne have nogen chance for at overleve. Den ”lodne” krop er karakteristisk for tidligt fødte børn, og dødeligheden blandt disse har sikkert den gang været meget stor, idet kuvøse, som man kender dem i dag, næppe har været kendt.

Doktor Voss

Anders Væver, vor nærmeste nabo og gårdmand, havde, som skik og brug der på egnen, en slags pligt til i barselstilfælde, at køre efter jordemoder eller ”madammen”, som hun kaldtes i daglig tale. Hun boede i Byrsted som ligger en mils vej derfra, skulle hentes op og bringes pr. hestevogn. Disse ”transporter” påhvilede efter gammel skik den nærmeste gårdmand, også når det gjaldt de mindre bemidlede. Disse havde altid en stadsvogn stående køreklar, idet ”madammen” ikke sådan uden videre kunne bydes op i en stiv arbejdsvogn, lige kommet hjem fra marken.

Da fødselen var vel overstået, blev det lille skravl ”lagt i bissen” og lagt til side. Ingen regnede med at det ville leve ret længe, så der var ingen grund til at gøre megen stads af det. Samtidig lå far med den spanske syge og var meget syg. Doktor Voss fra Nibe, som var vor læge gennem mange år, kom og tilså ham. Til næste patient, som skulle tilses samme dag, sagde doktoren: ”I morgen er Ingeman Sørensen ikke mere blandt de levendes tal”. Takket være de højere magter, som bestemmer over liv og død her på jorden, så overlevede far og det lille lodne ”skravl”.

Kort efter fødslen kom Anders Vævers kone, som hed Mine, og gjorde besøg medbringende, som skik og brug var en barselspotte, og kunne nok se det stod ilde til i det lille hjem. Mor havde jo ligget til

sengs med den ”spanske” og derefter en fødsel med tilhørende besværligheder. Samtidig havde hun en dreng på 1½ år, Martin, og en meget syg mand i sengen.

Mine skulle naturligvis inden besøget var overstået, lige kaste et blik på det lille skravl i vuggen, kikkede lidt på mig, rystede på hovedet og udbrød derefter til mor: ”Ja, han trækker da vejret endnu”. Og gør det stadig væk.

Til venstre det lille stråttækte hus og til højre Thomas Madsens gård. Børnene tilhører familierne på de to ejendomme

Kort efter min ankomst flyttede far og mor fra Anders Vævers hus til et nu for længst nedrevet gammelt hus, som tilhørte Thomas Maden, som lå på hjørnet af Nihøjevej og Til Kirken. Fra dette gamle hus har jeg mine allertidligste erindringer. Ganske vist kun enkelte brudstykker af begivenheder, som har gjort særligt indtryk, selv om jeg kun har været to til tre år gammel. Derfra flyttede vi cirka 1921 - 22 til det nuværende hus, som er mit egentlige barndomshjem, hvor vi tre børn voksede op.

Enkelte erindringer fra det før nævnte gamle hus står endnu ganske tydeligt for mig. Som en gang der var et forfærdeligt stormvejr, blæste den ene gavl omkuld og truede med at rive taget med, stråttækt og brøstfældigt, som det var. I køkkenet var der cementgulv og stampet ler i stuen og soveværelse.

Min bedstefar, Søren-Amerika, boede i huset sammen med sin husbestyrerinde gennem mange år, Kristine. På dette tidspunkt var bedstefar en aldrende mand, som havde noget besvær med at klare sig. Der blev truffet den ordning, at mine forældre skulle flytte ind og være hos bedstefar, mens Kristine flyttede ind i en stue længere nede i byen.

Kort tid efter døde bedstefar, og far og mor syntes, det var på tide af få ”foden under eget bord”. De begyndte at se sig om efter en lille bid jord, hvor på der kunne bygges et lille beskedent hus. Mors far, kaldet Smed-Jens, lovede at være behjælpelig med at støbe et hus. Han var lidt kendt med murerhåndværket og støbning af grund. Derved kunne håndværkerudgifterne bringes ned til det mindst mulige. Husmand Jens Nielsen, ”Trehøjslund”, som boede lige på den anden side af lyngbakken Sortehøj, som tilhørte Thomas Madsen, havde en lille trekant på cirka to tønder land, bestående af flere hjulspor, sandsynligvis den ældste forbindelsesvej mellem Øster Hornum og Nibe, gående helt tilbage til oldtiden. Dette lille stykke land lige i kanten af lyngen, syntes han ikke var ulejligheden være at opdyrke og tilbød så far det for en pris af 300 kroner. Selv om det var mange penge efter datidens forhold, slog far til. Handelen gik i orden, og en længe næret drøm kunne nu så småt begynde at realiseres.

Straks efter gik far i gang og brugte hele sin fritid på at rydde jorden for sten, jævne hulvej og grave en ny vej inde på grunden til stedet, hvor huset tænkte at skulle ligge. Der skulle også graves brønd eller ”kjåle”, som den også kaldtes. Dette måtte imidlertid overlades til en fagmand. Egnens eneste ekspert på dette område var Kjåle-Peter, som straks gik i gang med ar-

Her ses Jens Jensen en snes år efter byggeriet af Ingeman og Jørgines hus køre et læs med græs. Om hesten er Musse eller en efterfølger er uvist

Jørgine og børnene ses foran huset på Nihøjevej en halv snes år efter opførelsen

bejdet. Først da brønden var gravet, kunne det egentlige husbyggeri langt om længe tage sin begyndelse.

Bedstefar gik i gang med at støbe grund. Derefter støbte han huset op i cementmørtel og marksten. Indvendig i beboelsesenden blev, foruden skillerum, også ydermurene beklædt ind til et hulrum med mursten. Helt igennem et godt, solidt hus, indrettet som skik og brug var for nybyggeri på heden, endog helt tilbage til oldtiden, med beboelse i den ene ende og plads til diverse husdyr i den anden. I dette tilfælde var, foruden en lille lade, også plads til en ko, et par grise, en islænderhest, en kalv samt lidt fjerkræ. Der var også et lille rum med en lem til opbevaring af foder til dyrene. Hø og halm samt brændsel, hovedsageligt tørv, blev stuvet sammen på loftet og var medvirkende til at beboelsesenden var ret lun i de kolde vintermåneder.

Alt sammen var det meget småt og primitivt, ja næsten middelalderligt, set med nutidens øjne. Men alligevel var det rammen om en lykkelig familietilværelse, hvor -

både mennesker og dyr også virkelig ”kom hinanden ved”, for at bruge et moderne udtryk.

Var koen blevet syg, trommesyge, eller soen skulle fare, ja så blev der våget over dem, og en trykkende stemning bredte sig uvilkårligt hos alle i hjemmet. Særlig galt var det, hvis der blev noget galt med islænderhesten Musse, som blev forgudet over alle grænser, idet at hun blandt husdyrene så afgjort indtog en særstilling. Al transport til og fra byen samt den mere luksusbetonede kørsel med jumbe afgang fuldstændig af Musse. Om sommeren var det noget nær en katastrofe, hvis Musse var ”ude af drift”. Ved hende afgang al trivsel og arbejde, der skulle udføres ved den lille tørveproduktion i Hæsum Mose om sommeren.

Mangen en tåre er fældet over hende under sygdom, og hendes unoder ikke at forglemme, når hun skulle i mosen om morgenen og ikke ville lade sig fange. Om sommeren gik hun altid

Islænderhesten Musse med Ellen, Martin og Søren Peter

tempoet til mosen blev sat lidt i vejret, hvilket ikke var så rart for Musse, som jo altid var i en særdeles god foderstand. Selv en gedefamilie manglede ikke i den samlede dyrebestand. Jeg husker en gang vi havde to små gedekid. Den ene hed Bukke, den anden Kasse. Om den samme gedefamilie foreligger en lille episode fra familiens første nybyggertilværelse her oppe ved kanten af lyngen. Det hændte en sommeraften, nærmere betegnet lørdag aften inden pinse. Mor havde lige gjort rent, og det lille hjem var fint og nyferniseret. Alt skinnede og var i fineste orden til den tilstundende højtid. Lige inden familien skulle i seng, var det ofte, når vejret var meget fint, skik og brug, at vi gik op på den gravhøj på Sortebakken, som ligger i kort afstand fra huset. Her skulle vi lige sidde lidt og nyde solnedgangen i vest bag det savtakkede granhegn lige øst for Harrild Bakker.

Mange mindre landbrug havde før i tiden en lille besætning af geder. Geden yderst til venstre hørte til Søren Kristophersens ejendom i Harrild

et ulåst hjem. Jo mere vi nærmede os huset, desto mere spændende blev det. De mærkelige bumpelyde tiltog i styrke, og dørene til stueenden stod vidt åbne, altså måtte der være nogen der inde. Mystikken tiltog lige til vi nåede døren. Far var den modigste og første, der gik ind i stuen. Hvilket syn mødte ham, da han trådte ind i stuen. Midt på gulvet stod gedemor og tyggede på de sidste rester af fars skråæske. Fra bord og stole ned på det nyferniserede gulv og

nede i Thomas Madsens indhegning sammen med nogle andre heste. Musse var en meget klog hest. Det daglige slid i mosen tiltalte hende slet ikke. Når hun skulle hentes hjem om morgenen, så vidste Musse god besked med, hvad der forestod. Hun prøvede efter bedste evne at undvige sig dagens pligter ved at sætte halen lige i vejret og så af sted i fuld galop. Mange kneb måtte i anvendelse, før at Musse kunne besinde sig til fuld overgivelse. Som straf for disse nykker kunne det led hænde, at trav-

Efter at solen denne pinseaften var gået ned, og familien begav sig ned ad lyngbakken på vej mod huset, bemærkedes nogle mærkelige lyde fra stueenden. Der lød nogle sære bump. Hvad kunne det mon være for noget? Det skal lige bemærkes, at dørene aldrig blev låst, når vi forlod huset. Alle kendte jo hinanden. Var der ingen hjemme, når man kom ind, ja så gik man igen. Det var lige som om at man stadigvæk befandt sig på Frede Fredegods tid, hvor det var utænkeligt, at nogen kom og tog noget fra

tilbage igen sprang de små gedekid Kasse og Bukke om kap med hver andre. Heraf kom de mærkelige bump. Ikke nok med det. Alle pottedplanter og blomster i vindueskarmen var gnavet af lige til roden. Selv vassen med friske blomster midt på bordet var ribbet for alt, hvad der var grønt og til sidst væltet med sit indhold af vand.

Jørgine og Ingeman Sørensen 1956

For at det hele skulle være fuldkomment, havde både mor og børn besørget og tisset over alt. Og af en æske med snus, som far havde købt til pinsedagene, var der kun et par strimler af låget tilbage. Alt hvad der kunne tygges i hele stuen var fortæret. Fernis på gulvet var der naturligvis ikke meget tilbage af efter den aktivitet, som her var lagt for dagen. Et er i hvert fald sikkert, at gedemor og børn har moret sig godt og haft en fornøjelig times tid med leg og spas.

Ved synet af hele den elendige redelighed, som det hele så ud til, og ved tanken om at begynde pinseforberedelserne helt forfra, kunne mor ikke holde tårerne tilbage. Far kunne aldrig glemme det komiske i synet af gedemor med resterne af skråæsken i munden, som hun stod der skrævende med forbenene midt på stuegulvet.

Senere, når denne gedeepisode i forbindelse med genopfriskelse af gamle minder kom på tale, vakte den naturligvis megen munterhed.